

Demokraatlik haridus ja kodanikuharidus Taani koolides

Ove Korsgaard

The Danish School of Education

Aarhusi Ülikool

Tartu, detsember 3-4, 2009

Demokraatlik haridus ja kodanikuharidus

- Pärast 1945
- Pärast 2000

Demokraatliku hariduse kolm seisukohta

- *Riik peab tagama, et igaüks saab demokraatliku hariduse*
- *Riik peab tagama pluralismi ja jääma neutraalseks erinevate elufilosoofiatega suhtes*
- *Nii riik kui ka kodanikud peavad arendama teadliku seisukoha demokraatia põhiliste dilemmade suhtes*

Riik peab tagama, et igaüks saab demokraatliku hariduse

Mogens Fog tegi ettepaneku, et karistussüsteem peaks saama ülesande koolitada Taani naise, et neist saaksid hästi funktsioneerivad demokraadid.

Vanglas tuleks neid “teadlikult mõjutada, et nad mõistaksid, et demokraatiat tuleks eelistada Führeri süsteemile. Seda tuleks teha õpetamise, loengute, kirjanduse ja õpiringide abil ...” (Mogens Fog 1945)

*Riik peab tagama pluralismi ja jääma
neutraalseks erinevate elufilosoofiate
suhtes*

Demokraatia ei ole ideoloogia nagu natsism või kommunism. Ideoloogiline demokraatiakoolitus eeldaks, et me teame “mis demokraatia on või teisisõnu, et me teame, mis on Hea, ja kuidas seda saavutada. Teisipidi eeldab see, et me teame, mis on Halb, ja kuidas seda vältida.” Ometi just seda me ei saa teada, vastavalt Hal Kochile.

*Riik ei peaks kujundama sisu, vaid tagama
struktuuri*

“Riigi ülesanne ei ole kujundada hariduse
sisu, vaid luua töökõlblik struktuur” (Koch
1946).

*Nii riik kui ka kodanikud peavad arendama
teadliku seisukoha demokraatia põhiliste
dilemmade suhtes*

“Põhiseaduslik riik tugineb samuti teatud elufilosoofiale. Kui seadusega kehtestatud kord seda nõuab, satub ka põhiseaduslikus riigis elavate inimeste elufilosoofia rünnaku alla, ja see on vältimatu, kuna põhiseaduslik kord on samuti elufilosoofia.” (Løgstrup:1966)

*Nii riik kui ka kodanikud peavad arendama
teadliku seisukoha demokraatia põhiliste
dilemmade suhtes*

Løgstrupi sõnul tuleb kujundada poliitiline
eetika, mis suudaks lepitada vastuolusid
ideaalide propageerimise ja indiviidi
puutumatusse ala austamise vahel.

Liberaalne positsioon in a dual system

- “vastavalt kõikidele lastele avatud riikliku kooli õigusaktidele: kool ei tohi üritada mõjutada õpilasi mis tahes konkreetse eluvaate või poliitilise kontseptsiooni suunas” (osakonna juht Henrik Helsted 1977).
- Vastavalt erakooli õigusaktidele: kool võib mõjutada õpilaste vaateid

Demokraatlikel väärtustel põhinev haridus

- 1958. aasta haridusseadus

Struktuurimuutus: ühtluskool

- 1975. aasta haridusseadus

Ideoloogiline muutus: koolid peavad õpetama õpilasi jagama vastutust demokraatliku uuenemise eest

Kuidas õpetada õpilasi jagama vastutust demokraatliku uuenemise eest?

- anti-autoritaarne suhe õpetaja ja õpilase vahel
- dialoog õpetaja ja õpilase vahel
- vabadus õppetöö korraldamisel
- õpilased õpivad omavahel koostööd tegema
- areneb õpilaste kriitiline mõtlemine
- tegevuspädevused

Didaktiline kolmnurk

- Teadmine
- Mõistmine

- Väärtused
- Dilemmad

- Oskused
- Pädevused

Demokraatlik ja kodanikuharidus

- Pärast 2000

Haridusest kodanikuhariduseni

“Kui haridus, haridus, haridus oli 90. aastate mantra, siis kodanik, kodanik, kodanik tundub saavat uue aastatuhande motoks”

(Heater 2004).

Kodanikuharidus Inglismaal

“Meie eesmärk on muutus selle maa poliitilises kultuuris nii üleriigiliselt kui kohalikult: et inimesed mõtleksid endast kui aktiivsetest kodanikest, et nad tahaksid ja suudaksid ning neil oleksid võimalused mõjutada ühiskondlikku elu ja kriitiline võime kaaluda tõendeid enne kõnelemist ja tegutsemist.”

(Kodanikuharidus ja demokraatiaõpetus koolides 1998)

Kodanikuharidus Hispaanias 2008

- Aine on tekitanud ägeda avaliku debati, mis keskendub tundlikele teemadele nagu sekularism, usuvabadus, islam ja homoseksuaalsus.
- Suurim opositsioonipartei, konservatiivne *Partido Popular* on nimetanud seda uut ainet sotsialistlikuks katehheesiks.
- Hispaania piiskopid on otse kuulutanud, et uus aine ei ole põhiseaduslik. Nende arvates rikub see vanemate põhiseaduslikku õigust juhtida oma laste moraalikasvatust, koostöös koolidega. Riigil ei ole õigust võtta endale see funktsioon, vaid peab jääma ideoloogiliselt neutraalseks.

Kodanikuharidus Taanis 2007

- Kodanikuharidust ei ole (veel) sisse viidud õppeainena
- Kodanikuharidust on rakendatud uue aina õpetajakoolituse süsteemis alates 2007. aastast

Pluralismist ühiste väärtusteni

“Nüüd rohkem kui kunagi tuleb meil sõnastada, millised hoiakud ja väärtused on meil ühised”

(Haridusministeerium: *Väärtused pärismaailmas* 2000)

Kultuurikaanoni projekt

- Detsembris 2004 kuulutas Taani kultuuriminister Brian Mikkelsen välja plaani koostada kultuurikaanon. Aprillis 2005 määras ta 7 kaanoni komiteed vastavalt seitsmele peamisele kunstiliigile Taani kultuuriministeeriumi valdkonnas:
  - Arhitektuur
  - Kujutavad kunstid
  - Disain ja käsitöö
  - Film
  - Kirjandus
  - Muusika
  - Näitekunst

Demokraatiakaanoni projekt

- 2007. aastal kuulutas Taani peaminister Anders Fog Rasmussen välja plaani koostada demokraatiakaanon:
- "Valitsus peab oluliseks tugevdada teadmisi vabaduse ja demokraatia põhimõtetest, millele Taani ühiskond rajaneb."
- "Seepärast määratakse komitee, mis peab kindlaks tegema peamised sündmused, filosoofilised suunad ja poliitilised tekstid."
- "Kogum peaks sisaldama nii välismaiseid kui ka Taani, nii ajaloolisi kui ka tänapäevasemaid panuseid."

Viimased 11 kaanoni 35 punktist

- Naisliikumine
- Süsteemi muutus (1901)
- Kanslergade kokkulepe (1933)
- Demokraatia versus totalitarism sõdadevahelisel ajal
- Demokraatia Teise maailmasõja ajal
- Hal Koch (1904-1963) ja Alf Ross (1899-1979)
- Euroopa Nõukogu ja Euroopa Inimõiguste Konventsioon (1949-1950)
- Euroopa Ühenduse referendum (1972)
- Salman Rushdie afäär (from 1988)
- Berliini müüri langemine (1989)
- Euroopa lepingud

Üldine trend?

- Pluralismist sidususeni
- Demokraatiast kui mõõtmest kodanikuhariduse kui õppeaineni

Didaktiline kolmnurk

- Teadmine
- Mõistmine

- Väärtused
- Dilemmad

- Oskused
- Pädevused

Miks kodanikuharidus?

- Individualiseerumine
- Globaliseerumine
- Euroopastumine
- Multikultuurilisus